

JUHÁSZ ANTAL

Két szegedi honorácior vagyonleltára 1824-ből, illetve 1848-ból

A 18-19. századi hagyatéki és vagyonleltárakat régóta fontos forrásként tartja számon a történettudomány és a történeti nézőpontú néprajzi kutatás. A népesség mindennapi életéről, életmódjának sok jellegzetességéről nyújtanak más forrásokból nem elérhető ismereteket az egykorú inventáriumok és vagyonbecsük.

A Szeged története monográfiához a levéltár 1780 és 1848 közötti tanácsi iratanyagából az 1980-as évek elején több mint száz hagyatéki leltárat tártam föl. A leltárak felölelték a helyi társadalom szinte valamennyi rétegét: a megjelölt foglalkozású hagyatéktulajdonosok közül 34 önálló iparúzó mesterember illetőleg kézműveslegény és specialista, 14 földművelő paraszt, 8 kereskedő, 4 nemesi kiváltságú hivatalviselő, 3 civis birtokos és 4 honorácior volt. A monográfia 2. kötetében elemeztem a hagyatéki összeírások tanulságait, de forrásközlésre csak egy izben nyílt lehetőség¹.

A két jogi végzettségű honorácior, akiknek hagyatékát közlöm, Tary Ferenc tiszti ügyész és Veszelinovics Bazil, a város volt főjegyzője. Tary Ferenc a szegedi piarista gimnáziumban tanult, a pesti egyetem jogi karán folytatta tanulmányait és az abszolutorium után ügyvédi vizsgát tett. 1805-ben a Felsővárosi Polgári Lovasszázad kapitánya volt. Nemesi származású².

A súlyos beteg Tary Ferenc 1824. február 18-án testamentumot tett, melyben két nevetlen gyermeke gondviselőjének testvérét, Tary Andrást rendelte. Végrendelkezett arról, hogy házában lévő javai az összeírás után „eladattassanak”, a pénzből szolgálójának 95 forint bérét, „patikai és egyéb tartozásait” fizessék ki, a maradék az árvák tárába kerüljön. Úgy hagyatkozott, hogy házát adják árendába, ám szolgálójának, míg férjhez nem megy, biztosítsanak egy szobát lakásul.

¹ *Az életmód és tárgyi ellátottság.* In: Szeged története.; 1686–1849. Szerk. Farkas József. Szeged, 1985. 439–483. pp., forrásközlésem: *Szegedi parasztok hagyatéki leltárai 1784–1824.* In: Documentatio Ethnographica 13. Történeti-néprajzi források a XVIII–XIX. századból. Szerk. Égető Melinda-Filep Antal. MTA Néprajzi Kutató Csoport, Budapest, 1989. 139–174. pp.

² HÁBERMANN GUSZTÁV 1992, 274. pp.

Testamentumában meghagyta: ha fiai meghalának, „minden javaim háramolynak vissza még életben lévő édes atyámra, mint olyan gyökérre á honnan sarjadzottak mindenemű javaim...” Végül „az ispitályban sínlődő szegények számára” holta után 10 forintot szánt³.

Inventáriuma és

öszve írása Istenben boldogult Tary Ferencz Fiscalis Úr ingó és ingatlan javainak 21-dik februarii 1824.

1. Rózsa József Kapitány Úr szomszédságába a Serháznak által-ellenében egy Residentionális Ház, melly egy meglehetősen tágas udvarbúl, hat szóbábúl, két konyhabúl és egy fa kamrábúl áll
 2. A Kálvárián túl Makra István és Király István szomszédságába, mint egy 25 útnyi szöllő
 3. A Gyevi út mentibe a középső Palásztában, Gábré József és Tari András szomszédságába 60 útbúl álló szöllő
 4. Az Első Szobába a tizzaszél felől való részen van két fenyőfa nyoszola, mellyek a Gyermekes részére meg tartatnak – ezekbe van
 5. 1 madrácz a gyermekes részére meg tartandó
 6. 2 dunna, nyolcz párna és 4 lepedő
 7. Egy aviltas evő asztal
 8. Egy kisebb lagírozott asztal
 9. Öt szalma szék, mellyek közül egyik törött
 10. 5 gyipsz képek, 2 rámás és egy egész üveg kép
 11. 2 sárga réz gyertyatarto
 12. Két eczetes palatzk és két eczetes korsó
- A Konyhába
12. Egy réz üst és egy réz kasztrol
 13. Egy vass bogrács
 14. Egy réz tepszi és 1 vas tepszi
 15. Egy három lábú vass serpenyő
 16. Egy vass fedő
 17. Öt kisebb s nagyobb vass serpenyők
 18. Két bátog töltsér és egy vas rostély
 19. Két vass kalány
 20. Egy bátog fertályos és 1 fél fertályos
 21. Két lud lelke és 1 vass villa

³ CSMÖL, Szeged város tan.ir. számozott ir. 264.doboz 3285/1848

22. Egy nyeletlen vass bárd
23. Egy mozsár törő és 1 nyárs
24. Két bátog meszles és 1 bátog reszelő
25. Két drót rostély
26. Egy nyújtófa
27. Egy tsikmák szűrő
28. Három czin csésze
29. Egy pár vass macska
30. Egy tűz fogó
31. Egy vass láb
32. Egy süteményes bátog pléh
33. Egy hosszú élés láda
34. Egy húsvágó deszka
35. Húsvágó tőke
36. Egy paraszt nyújtó vas és 1 nyújtó deszka
37. Három dézsa, 2 vödör
38. Egy trancsér tányér
39. Egy konyha almárium
40. 6 cserép tál és 1 vajdlink
41. Egy káposztás hordó káposztával
42. Egy laibstül
43. 3 kuglófsütő, 2 nagy lábos
44. 2 rátottás lábos és 2 kis lábos
45. 3 fedő, eltörtek
46. Öt nagyobb és 5 kisebb fazekak
47. 16 bögre
48. Egy nagyobb és 2 kisebb lábos
49. Egy bátog kanáltarto, abba 6 főző és 1 csokoládés kanalak
50. Egy kiss fa fogas a tűzhely felett
51. Két kiss szűrő szita

A 2-ik szobába

52. két lagírozott jó sublat
53. Egy avilt fenyőfa asztal
54. Két fenyőfa jó nyoszola, azokban
55. Két párna és 2 kisgyermek párna
56. Két kispárna és 3 ágy takaró
57. Két Dunna és 1 Paplan
58. Két búr szék
59. 11 páros és 3 páratlan findsa
60. 4 Portzellán pohár

61. 2 kávékandli és 1 túzok piksis
 62. 2 kis Portzellán Korsó
 63. 2 Gyipsz madár és 2 gyipsz álló kép
 64. Egy kiss üvegbe Sz.János
 65. két pálinkás pohár
 66. Egy tükör és 1 tátza
 67. Egy gyipsz oroszlány
 68. Egy portzellán sótartó
 69. két metzet butellia
 70. 7 üveg pohár
 71. Egy másik keményfa asztal
 72. Két láda, melynek egyikébe könyvek és papirosok vannak
 73. Három zöld üveg
 74. 2 ittzés nagy Butellia
 75. 1 kanapé és 1 bőr láda
 76. 1 pintzetok, hat palatzkal
 77. 1 kis fogas
 78. 1 nádpáltza és 1 csákány
 79. 3 lepedő
 80. Két quodlibet kép
 81. Két üveges és 1 egész üveg kép
 82. Két aranyos üveg kép
 83. Húsz Czin tányár és 3 leveses Czin tál
 84. Húsz Czin kanál és 10 pár asztalkés
 85. Egy leveses kanál és 1 kis kosár
 86. Az egyik sublatba: 7 szalveta
 87. Egy papiros Kuti
 88. Az 2-ik fiókba: 9 Törüköző kendő
 89. 2 kisgyermek párnacziha
 90. Egy új lepedő és 1 kávé abrosz
 91. Egy ...gyertyaszínű Tafoza Überrok
 92. Egy vaper vigano
 93. Egy Till stikkelt vigáno
 94. Egy Drap színű atlatz ruha
 95. Egy stikkelt kendő
 96. Egy fakuti, aban diribdarab selymek
 97. számadó kő tábla
- A másik sublatba az utza felé
98. Egy kis sárga rezes kard
 99. Egy nyél nélkül való réz fokos

100. Egy papiros scatula, melyben holmi apróság selyem darabok vannak
101. 4 pipaszár sütő vass
102. 2 kostök és 1 zöld selyem zatskó
103. 2 darab tsipkés czafrang
104. 1 fekete selyem mentekötő
105. 1 rézsat és 2 savanyú fa vízpuska
106. 2 atzél és 1 Bugyellaris
107. 1 gyermekágyfekvő asszony főkötő
108. 3 szalvéta és 3 fásli
109. 1 csomó gyertyabélforma sodrott pamut
110. 2 ing gallér és 1 fehér rékli
111. 1 fej ruha és 5 kisgyermek készruha
112. 1 zöld selem parazol
113. 1 ellrontott magyar főkötő csipkéivel együtt
114. 1 bársony asszony kalap
115. 1 fülbevaló tartó scatula, melyben egy arany gyűrű vagyon
116. Egy pár csizmának kiszabott kordovány, hozzávaló jó talpal együtt és 1 törököző kendő
117. Egy ezüst zsinóros kék uniformis dolmány 15 ezüst gombbal és 60 pikkellel
118. Egy hasonló uniformis fekete bárány prémes mente 16 ezüst gombbal és 72 pikkellel
119. Egy sötét olajszín hosszas mente nyest prémmel selyem munkára
120. Egy sávós abrosz
121. 2 csizmára való ezüst rojt
122. 1 páltzára való fekete selyem
123. 1 borotválkozó bartviss
124. 1 sárgaréz petsét nyomó
125. 4 pár bőr kesztyű
126. 1 hosszú papiros scatula
127. 1 fenyőfa avilt fótos asztal

Könyvek találtattak

128. Corpus Iuris 2 tomusba, mely az boldogultnak András testvérbátyja fiánál vagyon
129. 1 Írott jegyzetekkel
130. 1 memory ... hung. ...
131. 1 normális oskola számvető könyv
132. 1 Sz. írásbéli historia
133. 1 német komédiás könyv
131. 1 magyar Cziczero
132. Praedicatio a magyar felkelő sereghez
133. Bonaparte kiss könyv
134. Articuli diabales d anno 802
135. Paris Pápai Dictionn.

136. 3 üres iratlan lajstrom
137. Codex Iuris Tavernicalis
138. Notitia ... oOratoria
139. Deák Scala
140. Magyar Szekretar.
141. Institut. In Arte Diplom.
142. Institut Mathematicae
143. Egy törvényes írott könyv
144. Egy németh imádságos könyv
145. Epistola... Hung.
146. Cornelius Nepos
147. Egy Gramatica Germanica
148. Ritus Romanorum
149. Epist. Cicero famil.
150. Egy sinonima és 1
151. Egy Logica és Compend...
152. Egy imádságos dalmata könyv
153. Egy régi rethorica és 1 sintagm.
154. Elementa architec.
155. Decisiones Curiales
156. Mythologia és 1 régi Principia
157. Prolegomena Phylophos.
158. Physica

Ezekén kívül zálogban lévő Jóság találatott 10 ftkba

159. Egy kék kötő
160. Egy vörösses tarka uberrok
161. Egy fehér hosszú ruha
162. Egy fehér Rékli
- A fa kamrában
163. két egy-egy akkós hordó
164. Egy négy akkós hordó
165. Három uborkás hordó
166. Egy nagy bor-tótsér
167. Egy mosó, és egy sütő teknyő
168. Egy német székláb
169. Egy véka fa abrónsal
170. Egy nagy avilt élésláda fedél nélkül
171. Egy komlószáritó, 1 fejsze, 1 fúró
172. három garaboly, 2 ros szita

173. 1 rosz ásó, 1 rosz kapa és 1 tsumiszló fa
 174. 1 két akós káposztás hordó
 175. 1 kiss hordó, 1 povályos végtére hozzá függesztőnek találatott
 176. a Testamentom 5-ik czikelében az Árvák Táhrában specificatió szerént letéve tartott asszonyi és egyéb ékességek és hagyományos pénzek iránt való emlékezett

Szegeden 8-a Mártý 824

Steits János Tanátsbéli

*

Veszelinovics Bazil (1808-1888) Szegeden született, szintén a piarista gimnáziumban végzett, majd a pesti egyetemen jogot hallgatott és 1833-ban Pesten tett ügyvédi vizsgát. Szeged város tb. aljegyzője 1834-től a Belvárosi Kaszinó tagja. 1850-ben járásbíró, 1866 júliusában Szeged főbírája. 1867–1883 között városi tanácsnok, részt vett a város árvíz utáni rekonstrukciójában.

1848 júliusában elmenekült Szegedről. A városi tanács emiatt bízta meg Lengyel Pál tanácsnokot és Kolb Antal aljegyzőt a gazdátlanul hagyott házban lévő javainak összeírásával. 1849 után tért vissza szülővárosába⁴.

Veszelinovics Bazil volt városi főjegyző házánál talált holmik és bútorok feljegyzése⁵

Az első szobába

1. Egy diófa nyoszolya, melybe van
2. egy szalmazsák
3. egy madracz
4. egy derekally
5. egy másik szalmazsák
6. egy szunyog háló
7. három párna, cziha nélkül
8. egy veres paplany lepedővel
9. egy rosz kitli
10. egy ágyterítő
11. öt fonyott szalmaszék
12. két firhang
13. egy diván

⁴ HÁBERMANN GUSZTÁV 1992, 301. p.

⁵ CsMÖL, Szeged város tan.ir. számozott i. 264 doboz, 3285/1848.

14. egy aranyozott rámás rácz kép
15. egy Gilán
16. egy kis tükör
17. egy olló
18. egy 3 fiókos kis almárjom
19. egy dohány cserép edény
20. egy kék abrosz
21. egy fehér abrosz
22. két szalvéta
23. egy törülköző
24. egy fenyő asztal zöld posztóval
25. török pipa
26. egy pár papucs

A konyha melletti szobába.

27. Egy diófa ágy, melybe van:
28. egy paplany
29. 2 párna, czihával
30. egy madracz
31. egy szalma szék
32. másik diófa ágy, melybe van:
33. két lepedő
34. egy paplany
35. két párna czihával
36. egy alsó dunnya
37. egy madracz
38. egy szalma zsák
39. 6 veres kelmével béborított diófa szék
40. egy szalma szék
41. két kerek diófa asztal
42. két fehér ágyterítő
43. két ágy spannen
44. egy tualett kis asztal fenyőfából és terítő pargállal
45. egy kis tualett tükör
46. egy nagyobb tükör
47. egy diófa kredencz almárjom
48. egy másik diófa almárjom
49. két ing, egy gatyá, egy pár fuszekli, egy fáschli és
50. egy fehér pamut kendő
51. két törökös dohány zacskó
52. egy veres kelmével behúzott divány

53. egy tubák pixis
54. egy skatulya
55. otkolon üveg
56. egy kis kosár
57. 3 üres ezüst tartó
58. egy cukor pixis
59. két nagy virág pohár
60. egy tualett
61. egy kis mária kép
62. egy veres vánkös
63. egy ruha aggasztó fogas diófábul
64. egy köpöläda
65. 6 darab rongyok
66. egy fekete rámás kép
67. egy arany rámás kép
68. egy olaj festékü kis kép
69. egy kard kötövel
70. 3 tekeres viasz gyertya
71. 15 findzsa felseje
72. 15 findzsa alja
73. 5 metszett pohár
74. 8 kis Szilvóriumos pohár
75. egy kis tálcza
76. egy kis porcellán tejes dézsa
77. egy salátás csont kalán
78. egy játék domino
79. 12 chinai porcellán tányérok
80. 5 üveg tálak
81. két üveg sötartó
82. egy ezüstnek való tok, üres
83. 4 képek és 2 nagyobb palaczk
84. 2 szalvéta
85. egy
86. egy hajkefe
87. egy haj füsü
88. egy skatulya viselt kesztyűkkel
89. egy slafrok
90. egy asszonyi köpönyeg
91. egy férfi selyem kalap
92. egy zöld selyem firhang

93. egy rongyos selyem parapli
 94. egy csizma kefe
 95. egy éjjeli edény
 96. egy virág a tükör felett
 97. egy kis arany rámás kép
 98. egy veres sipka
 99. egy dívánra való párna
 100. két firhang az utcai ablakokon
 101. egy ablakpárna és egy stikkelt párna dívánra
 A középső szobába.
 102. Két kemény diófa nyoszolya
 103. egy lószőr madracz
 104. egy derekaly
 105. két szalmazsák
 106. két párna
 107. két lepedő
 108. selyempaplany lepedőkkel
 109. két ágyra való selyem takaró
 110. egy nagy diófa quadropp
 111. két szőrpárna az ablakokra
 112. két rosz nadrág
 113. egy asszony rékli
 114. két fiók, tele dirib darab rongyokkal, asszonyi neműekkel
 115. két fekete nadrág
 116. egy kendődarab
 117. két ruha kosár
 118. egy kék virágos díván
 119. két tábori szék
 120. egy kis asztal
 121. két üveg csemege tál
 122. két kis kép az ágy fölött
 A 3-ik szobába
 123. Két diófa sifinyér, üres
 124. 6 behúzott szék diófából
 125. két, négy-négy fiókú diófa halmárjom
 126. egy behúzott díván
 127. egy díván párna
 128. egy nagy aranyos tükör
 129. 2 smirli
 130. egy rosz duallett

131. egy stikkelt csengetye húzó
 132. négy aranyozott firhang tartó
 133. két firhang rúd
 134. egy stikkelt sámlí
 135. egy szőnyeg
- A konyhába.
136. Egy rézüst
 137. 3 vas tepszi
 138. egy tészta gyuró bátogbul
 139. két tésztának való bátog edény
 140. két rostély
 141. egy vasvilla
 142. két leveses szűrő kalán
 143. egy mérő kalán rézből
 144. két nyárs
 145. egy kalácssütő
 146. két fánk szaggató
 147. egy spricz krofli sütő
 148. egy czintál
 149. egy reszelő
 150. egy ludlelke
 151. egy kis tócsér
 152. egy bádóg földő
 153. egy bátog lámpás
 154. egy bátog fertályos
 155. egy malacz forgató maschina
 156. 32 nagyobb-kisebb cserép edény
 157. egy mosdotál steingut
 158. egy vágó tőke és fa kalapács
 159. egy tűzfogo, egy tűzhuzo és egy vaslapát
 160. egy vas láb és egy vaskutya
 161. egy rosz kalanas bátogbul melybe 2 pléh kanál és
 162. 5 fa kanál van

Cseléd szobába

163. Egy nyoszolya puha fa
164. egy szalma szék
165. egy asztal
166. egy kávé daráló
167. két kávé kanna
168. egy almárjom

169. négy réz gyertya tarto
 170. egy réz mozsár ütőtől
 171. 12 tányér
 172. 3 pecsenyés tál
 173. 2 szósz csésze
 174. 2 leveses tál fődéllel
 175. 4 csuszpájsznak való tál
 176. egy tácza

A spejzba

177. Egy palaczk eczet
 178. 73 darab különféle könyvek
 179. 8 darab konyha ruhák
 180. egy uj vég zsáknak valo szövet
 181. egy fél láda gyertya
 182. egy nagy fazék zsír
 183. fél nagy fazék zsír
 184. 7 kis öres ferschlog
 185. egy zacskó tarhonya
 186. 15 darab szappany
 187. egy bätog üveges gyertya tarto
 188. 70db kisebb-nagyobb palaczkok
 189. 4 palaczk befőzött
 190. egy nagy virág tarto, üveg
 191. egy rosz tükör
 192. egy hamvévő
 193. egy ládába minden apro-csöprő régi könyvek
 194. egy batyuba rongyok
 195. egy fehér kalap
 196. egy stelázsín 40 darab mindenféle könyvek
 197. egy fél palaczk megy pálinka
 198. 23 tányér
 199. egy kis garaboly
 200. egy pecsenyés tál
 201. egy főzeléknek való tál
 202. 3 tányér
 203. egy Corpus juris

A padláson

204. Egy csiga huzo kötél
 205. 2 rosz lószerszám dirib-darab
 206. egy vas kájha

- 207. egy sütő teknyő
- 208. 3 nagy cserép serbli
- 209. egy vasas véka
- 210. egy len törő

A pinczébe

- 211. Egy rozsz mángollo
- 212. egy korso és egy nagy kancso
- 213. egy vas abroncsu veder
- 214. egy szövött gyékény
- 215. egy vizes kád
- 216. egy uj paraszt kocsi
- 217. egy üres zsíros köcsög
- 218. egy vizes vödör
- 219. egy vas abroncsu kád
- 220. egy vizes stander
- 221. egy kisebb stander
- 222. egy vágo töke
- 223. egy két akos hordo
- 224. egy akos hordo
- 225. egy uborkás hordo
- 226. egy meszes dézsa

Az udvaron

- 227. Egy székláb
- 228. egy portfisch

A gangon

- 229. Egy hosszú asztal
- 230. egy kisebb asztal
- 231. egy stander
- 232. egy pad

Tary Ferenc ingóságait dobszóval kihidetett *kótyavetyén* értékesítették, amiről Steits János tanácsi kiküldött készített jegyzéket. Jelentése a holmik neve mellett föltünteti a vevők nevét és a vételárat. Az ingóságokból 614 forint 58 krajcár folyt be.

Tanulságos, hogy az árverés legértékesebb tárgye gyűttese az a 31 darab, „pikkelekkel” díszített ezüstgomb, mely 43 $\frac{3}{4}$ latot nyomott. Egy lat ezüstöt 2 forint 15 krajcárra becsültek, s 2 forint 18 krajcárjával Mészáros Ferenc szegedi polgár 100 forint 37 krajcárt adott érte. A presztizst kifejező mente – és dolmánydíszek értékének negyedéért vettek meg egy egy subplotot (fiókos almáriumot), a kék posztóból varrott unifurmis mente és dolmány pedig mindössze 10-10 forintért került a díszes ezüstgombokat megvásárló helybéli polgár tulajdonába. Az unifurmis dolmány, nadrág és mente viselete bizonyosan összefügg Tary Fe-

rencnek a szegedi polgárőrségben betöltött tisztségével. A város szabályozta a napóleoni háborúk idején megszervezett polgárőrség egyenruháját és meghatározta a polgárjogot nyert lakosok egyenruhaszerű öltözetét is. Az 1805-ben nyomtatásban megjelent rendszabályokat Bálint Sándor közölte⁶.

Az elhunyt könyvei közül a Corpus iuris két kötetét testvére 20 forintért vette meg, ára csaknem elérte a többi elárverezett 31 kötet vételárát.

Tary Ferencnek Palánkban, a Tisza közelében volt 6 szoba és 2 konyha beosztású lakóháza, Veszelinovics Bazil pedig 5 szoba, konyha, kamra-tagolású alápincézett házban lakott. Mindkét polgárházban külön cselédszoba volt. Tary két testben 85 út, vagyis kb 350 négyzetméter szőlőt birtokolt város közeli feketeföldön. Veszelinovics ingatlan vagyonáról (a lakóházon kívül) nincs tudomásunk, mert csupán házbeli javairól készült leltár. Egyébként módos kereskedők, iparosok, hivatalnokok gyakran szereztek illetve örököltek földet a város körüli feketeföldi vagy a homoki szőlőhegyekben.

Az inventáriumok a két honorácior és családja szobaberendezéséről, a konyha, a tárolás, az evés-ivás tárgyairól, részben az öltözetről, a személyes holmiról és a könyvekről nyújtanak ismereteket.

A Veszelinovics-család bútorzata volt rangosabb. Három szobában 5 diófa nyoszolyát, 4 diófa almáriumot, 2 diófa „sifinyért” (szekrényt), 2 diófa asztalt, 6 „veres kelmével behúzott” diófa széket vettek leltárba. A diófából, általában a keményfából készült bútorok tehető civisek, kereskedők lakásberendezésének jellemző tartozékai. Ezeken kívül a szobákban volt 4 díván, 1 toalett asztal és tükör, 1 zöld posztóval bevont fenyőfa asztal, 6 szalmával befont ülőjű szék, 1 fogas, a falakon 1 aranyozott rámás „rác kép” és 3 rámás kép. Az ágyakban szalmazsákot, matracot, derékaljat, lepedőt, dunnát vagy paplant, 2-4 párnát és ágyterítőt találtak. A cselédszobában viszont puhafa (fenyőfa), nyoszolya, asztal, almárium és szalmazsék állott.

Tary Ferencék szobáiban fenyőfa bútorok voltak: két szobában 2-2 nyoszolya, 2 asztal, 2 subplot, 1 kanapé (karospad), 5 szalmával befont ülökéjű szék, 1 ”evő asztal” és emellett 1 keményfa asztal és 2 bőrrrel bevont szék. Szobáikban viszont több rámás és üveges képet (10 darabot) és gipszből formált szobadíszeket is jegyzékbe vettek.

A konyhafőlszerelések anyaga, jellege

	cserép	vas	bádóg	réz	cín	fa	összesen
Tary Ferenc	26	23	6	3	3	16	71
Veszelovics Bazil	32	15	13	2	1	7	70

⁶ Közli BÁLINT SÁNDOR 1977, 254–255. pp. „Nemes szabad királyi Szeged várossánál a polgárságban ezután béveendőknék egyforma Ruházatról való Rendszabások, mellyek a nemes tanács által 1805-ik Esztendőben Sz.György Havának 27-ik napján helyben hagyattak. Szegeden. Nyomtatott Grün Orbán betűivel.

Veszelinovicsék háztartásában konyhafelszereléshez tartozó tárgyakat, például tálakat, tányérokat, kávéskannát, a cselédszobában és az éléskamrában is tartottak, ami mutatja, hogy övéké volt az ellátottabb háztartás. A konyhabeli tárgyak anyagának összehasonlítása arról bizonykodik, hogy az egykorú szegedi családok több cserépedényt (fazekat, lábast, tálal) használtak, mint öntöttvas, bádog vagy rézedényt és eszközt.

A cintányérok, tálak, porcelán tányérok, findzsák, üvegpoharak, butéliák a szobákban voltak, az almáriumok illetőleg subplotok tetején. Veszelinovics Bazil egyik szobájában 12 kínai porcelán tányért vettek jegyzékbe.

A három-öt szobás városi polgárházakban is nyitott kéményű konyha volt, ahol vas háromlábúra tett cserépfazékban főzték az ételt, ún. *vasmacskára*, *vaskutyára* helyezett nyársra szúrva, nyílt lángon sütötték a húsokat. Használtak öntöttvas serpenyőt és bográcsot, rézedényt is, de a főző, sütő eszközök nagyrésze cseréptárgy volt. Különleges konyhaeszköz a „malacforgató masina”, amely a föltárt hagyatéki leltárak közül egyedül a városi főjegyző inventáriumában szerepel.

Mindkét háztartásban leltárba került több boroshordó, uborkáshordó, Tary Ferenc házában 2 akós káposztás hordó (savanyított káposztának) és 1 *élésláda*, amiben a gabonát tartották. A Veszelinovics-ház kamrájában figyelmet kelt 4 palack „befőzött”, ami télire eltett gyümölcs befőzésére utal.

Öltözetekben gazdagabb Tary Ferenc hagyatéka a Veszelinovics-család leltáránál. Ennek a magyarázata az lehet, hogy utóbbiak 1848 nyarán elmenekültek és az öltözetek nagyrésztét magukkal vihették. Mindössze 15 ruhadarab került leltárukba.

Tary Ferenc hagyatékából 8 férfi és 17 női viseleti tárgyat jegyeztek föl. A kékszínű, zsinóros, ezüstgombos mente és dolmány egyenruha szerepéről szóltam. Ezenkívül az alügyésznek volt nyest prémes hosszú mentéje, selyem mentekötője és egy pár csizmának való kikészített kordován bőre. Szembetűnő, hogy hétköznapi férfi viseleti darabokat: inget, gatyát, nadrágot, lábbelit nem leltároztak.

A 19. század elején polgárosuló városi asszonyok körében tűnt föl a magas derekú egybeszabott ruha divatja. Ilyen jellegű Tary Ferenc feleségének két viganója. Német és szerb származású polgárasszonyok hagyatékában bukkan elő az *überroknak* nevezett felső kabátka⁷, amiből az alügyész felesége kettőt is varratott. Az atlasz anyagból készült ruha, a hímzett kendők, a csipkés főkötő, bársony kalap, selyem napernyő igényes ízlésű polgárosult asszonyról tanúskodnak. Alkalmi jellegű viseletdarabja volt a „gyermekágy - fekvő asszony főkötő”.

Veszelinovics Bazil lakásában 4 török pipát, 2 törökös dohányzacskót, Tary Ferencnél pipaszár-sütő vasakat és kostökből varrott, selyemmel bélelt dohányzacskókat vettek leltárba. Ebből kiviláglik: a két honorácior hódolt a pipázás szenvedélyének.

A városi főjegyző házában kamrájában polcon 113 kötet könyvet, egy ládában „aprócsopró régi könyveket” letek a kiküldöttek. Kár, hogy a könyvekről többet nem jegyeztek

⁷ JUHÁSZ ANTAL 1985, 478. p.

föl. Gondosabb adminisztrátor volt a Tary-hagyaték leltározója, aki a Corpus iuris jogszabály-gyűjteményen kívül 31 könyv tárgyát vagy szerzőjét is följegyezte. Csak néhány művet emelek ki Tary Ferenc kis könyvtárából: Pápai Páriz Ferenc latin-magyar szótára, német nyelvtan, Cicero episztoláinak magyar kiadása, Bonaparte Napoleon élete, a „magyar felkelő sereghez” intézett 1805.évi proklamáció, több retorikai, mitológiai, diplomatika-történeti könyv. A vallási tárgykört a Biblia, a „szentírás”-ból vett történetek, egy német és egy dal-mata imádságos könyv képviselte.

*

Benda Gyula a hagyatéki eljárást lezáró iratoknak négy típusát különbözteti meg: 1.) leltár vagy összeírás, mely darabszám szerint tartalmazza az ingó és ingatlan javakat, 2.) becsü, amiben felbecsülték a tárgyak értékét, néha szakértő közreműködésével, 3.) árverési jegyzőkönyv, melyben megjelölték a vevő nevét és a vételárat, 4.) osztály, osztálylevél, mely föltünteti az örökösöket és tételes öröklést. Utóbbi nem részletező, a kevésbé értékes tárgyakat nem tartalmazza⁸.

Tary Ferenc hagyatéki iratanyaga azért különösen értékes, mivel a leltár mellett árverési jegyzőkönyv is készült. Mindkét inventáriumban a lakóház helyiségeiben külön-külön írták össze a tárgyakat, ami lehetővé teszi az egykorú berendezés megközelítő hitelességű rekonstrukcióját. 18-19. századi enteriőrök, szabadtéri néprajzi múzeumok tervezéséhez ez kiváló támpontokat nyújt.

Az eddigi forrásközlések ismeretében a két szegedi honorácior vagyonleltárát a korszak jól dokumentált, igen értékes inventáriumai között tartjuk számon.

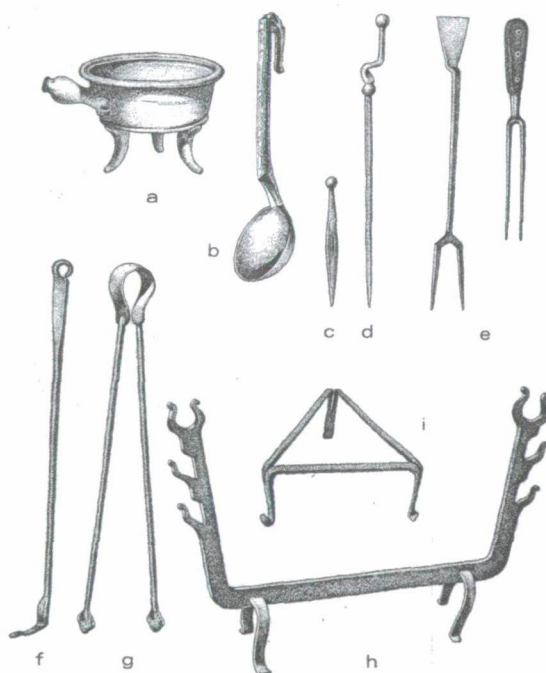
Szómagyarázatok

- almárium = három-négy fiókos ruha-és textil tároló bútor
 kordován = jól kikészített szattyánbőr, a spanyol Cordoba város nevéből származik
 lat = nemesfémek (arany, ezüst) súlymértéke
 lúd lelke = a nyíttott kéményű konyhában történő hússütés eszköze. Előbb nyársra szúrták a sütni kívánt baromfit, majd az eszköz közepén lévő nyíláson át-dugták a nyársat, amit két egymással szemben lévő *vasmacskára* tettek. A nyílt tűz a nyársak alatt égett és sütés közben a húst időnként forgatták
 parazol = napernyő, francia eredetű
 pincetok = boros üvegek pincebeli elhelyezésére készített alkalmasosság
 povályos = szalmából vagy gyékényből font tárolóedény bab, borsó, szemes termény tárolására
 quodlibet kép = latin kifejezés, jelentése ahogy tetszik

⁸ BENDA GYULA 1988.

rékli	= ujjas, női felsőtesti ruhadarab, német eredetű
sifonér	= szekrény, kétajtós ruha- és textiltároló bútor
stikkelt	= hímzett
székláb	= teknő alá készült négy, fúrott lábú fa állvány
út	= a szőlőföld népi mértékegysége, 100 út = 400 négyszögöl
überrokk	= felső kabát, német eredetű
viganó	= a 19. század első felében divatos egybe szabott női felsőruha, német eredetű

1. sz. ábra

Az ábra jelmagyarázata: A konyha-felszerelés, főzés,sütés eszközei: a) cseréplábas, b) fakanál, c) lúdlelke, d) nyárs , e) peccenyeforgató villák, f) tűzpiszkáló, g) parázsfogó, h) vasmacska , i) vas háromláb

Felhasznált irodalom:

- Bálint Sándor: *A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete*. 2. MFME 1976/77-2. Szeged, 1977.
- Benda Gyula: *A keszthelyi uradalom 1850 előtti hagyatéki és vagyoni összeírásai I*. Keszthely, Fontes Musei Ethnographica 1. Néprajzi Múzeum. Budapest, 1988.
- Hábermann Gusztáv: *Személyi adattár a szegedi polgár-családok történetéhez*. Tanulmányok Csongrád megye történetéből XIX. Szerk. Blazovich László. Szeged, 1992.
- Juhász Antal: *Az életmód és tárgyi ellátottság*. In: Szeged története 2. Szerk. Farkas József. Szeged, 1985. 439–483. pp.
- Juhász Antal: *A kézművesek vagyoni helyzete és életmódja Szegeden (1780–1828)*. VI. Kézműves Ipartörténeti Szimpózium, MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága. Veszprém, 1989. 117–125. pp.
- Juhász Antal: *Szegedi parasztok hagyatéki leltárai 1784–1824* In: Documentatio Ethnographica 13. Szerk. Égető Melinda-Filep Antal. MTA Néprajzi Kutató Csoport. Budapest, 1989. 139–174. pp.
- Kocsis Gyula: *Hagyatéki leltárak*. Cegléd 1850–1900. Ceglédi Füzetek 24., Cegléd, 1988.